

ПІЛЬГОВІ СТАВКИ ПДВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

Косторной Сергій Володимирович,
кандидат економічних наук, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь

Загайнов Кирило Павлович,
слухач Малої академії наук, м. Мелітополь

Аграрний сектор економіки має стратегічне значення для України та потребує державної підтримки. Тривалий час така підтримка здійснювалася через спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських товаровиробників податком на додану вартість [1]. Обмеження та скасування спецрежиму ПДВ в 2016-2017 роках негативно вплинуло на фінансові показники підприємств [2].

В багатьох країнах світу для забезпечення такої підтримки застосовуються пільгові ставки податку на додану вартість для сільськогосподарської продукції або продуктів харчування. В останні роки було підготовлено ряд законопроектів щодо впровадження в Україні пільгових ставок ПДВ, їх переваги та недоліки викликають жваві дискусії.

Станом на 2020 рік в Україні застосовувалися ставки податку на додану вартість 20%, 7% та 0% [3]. Проте з метою підтримки аграрного сектору економіки неодноразово піднімалося питання про оподаткування сільськогосподарської продукції та продуктів харчування за зниженими ставками.

Практика застосування знижених ставок ПДВ є загальноприйнятою в країнах Європейського союзу і спрямована на забезпечення доступності продуктів харчування. Наприклад:

- у Німеччині стандартна ставка ПДВ – 16%, а понижена (на деякі сільськогосподарські товари та продовольство) – 7%;

- у Великобританії стандартна ставка ПДВ складала 17,5% (стягується податок з підприємців, що мають оборот понад 45 тисяч фунтів стерлінгів на рік), проте на продовольчі товари встановлена нульова ставка;

- у Франції стандартна ставка ПДВ складала 20,6%, а понижена (на ряд сільськогосподарських товарів та продовольство) – 5,5%, або в окремих випадках діяльність в сфері сільського господарства та рибальства звільняється від сплати цього податку [4].

У відповідності до статті 98 Директиви Ради 2006/112/ЄС [5] про спільну систему податку на додану вартість, для запобігання виникненню структурної невідповідності у Співтоваристві та викривленню конкуренції в деяких напрямках діяльності, внаслідок застосування Державами-членами різних стандартних ставок ПДВ, встановлюється мінімальна стандартна ставка в розмірі 15% з можливістю перегляду. Держави-члени ЄС можуть застосовувати одну або дві знижених ставки.

Положеннями Директиви також передбачається, що знижена ставка повинна встановлюватись таким чином, щоб податкові зобов'язання з ПДВ покривали наявний податковий кредит і не виникало необхідності бюджетного відшкодування сум ПДВ.

Знижені ставки встановлюються, як відсоткова ставка бази оподаткування, котра не може бути нижчою 5%, однак для ряду країн встановлені винятки до окремих товарів, робіт і послуг [5].

Необхідність застосування знижених ставок ПДВ в Україні обґрунтовується наступним чином:

- необхідно забезпечити державну підтримку аграрного сектору економіки в умовах скасування з 2017 року спецрежиму з ПДВ, не допустити масове банкрутство підприємств;

- необхідно додатково підтримати найуразливіші галузі сільського господарства, зокрема, тваринництво, садівництво;

- необхідно вжити заходів для зупинення зростання цін на продовольство, забезпечення оптимальної структури споживання харчових продуктів (збільшення споживання фруктів, м'ясних та молочних продуктів);

- необхідно вивести з "тіні" виробників, які змушені приховувати доходи через надмірне податкове навантаження;

- необхідно протидіяти конкуренції сільськогосподарських товаровиробників з інших країн, зокрема, країн Європейського Союзу після укладення Угоди про асоціацію з ЄС;

На нашу думку застосування пільгових ставок ПДВ для аграрного сектору має наступні переваги та недоліки.

Переваги:

- розвиток сільськогосподарських підприємств, збільшення інвестицій;

- зниження цін на сільськогосподарську продукцію, покращення її доступності для населення;

- зниження ефективності ряду схем ухилення від оподаткування, детінізація аграрного виробництва;

Недоліки:

- зниження податкових надходжень до бюджету;

- перекладання податкового тягара на інші галузі економіки, порушення принципів справедливості оподаткування;

- ускладнення податкового адміністрування;

- виникнення нових схем ухилення від оподаткування.

Верховною Радою України 17.12.2020 року було прийнято законопроект № 3656, він передбачає зміни до Податкового Кодексу, згідно яких ставка 14% буде застосовуватись по операціях з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України наступної продукції: велика рогата худоба, свині, пшениця, жито, ячмінь, овес, кукурудза, соєві боби, насіння льону, свиріпи та ріпаку, соняшнику, інших олійних культур, цукрові буряки [6].

Автори законопроекту зазначають:

- зниження ставки ПДВ по більшості операціях не призведе до втрат бюджету, оскільки ці товари не реалізуються кінцевому споживачу, який є фактичним платником ПДВ;
- від зниження ставки ПДВ виграють не тільки сільгоспвиробники, а й переробники, оскільки термін сплати основної суми ПДВ для них переміщається з дати оплати сировини на дату оплати зобов'язань по операціях з реалізації продуктів її переробки. Відтермінування щонайменше на 30 днів;
- при зниженні ставки ПДВ по операціях з реалізації зернових та олійних культур пропорційно знижується сума відшкодування з бюджету експортерам. Тобто, в разі знижуються витрати бюджету та ризики втрат, пов'язаних із шахрайством з ПДВ та застосуванням так званих «скруток», оскільки різко знижується ефективність таких шахрайських схем [6].

Законопроект № 3656 зазнав значної критики. Основні претензії до нього з боку науковців та практиків є наступні:

- зниження сум податкового кредиту для переробних підприємств, що закуповують сільськогосподарську продукцію, погіршення їх фінансових показників;
- зменшаться обсяги бюджетного відшкодування експортерам;
- ціни на кінцеві продукти харчування не знизяться, бо на них ставка ПДВ залишилась на рівні 20%;
- відсутність підтримки для сорго, гречки, гороху, ряду інших видів продукції;
- через збільшення кількості ставок ускладниться адміністрування ПДВ, контролююча робота Державної податкової служби буде менш ефективною, збільшиться бюрократичний тиск.

Розрахуємо прогноз щодо впливу впровадження зниженої ставки ПДВ на фінансові показники досліджуваного підприємства ДПДГ "Відродження" Мелітопольського району Запорізької області (табл. 1).

Таблиця 1

Прогноз щодо впливу впровадження зниженої ставки ПДВ на фінансові показники ДПДГ "Відродження"

Показник	Фактичні дані 2019 р.	Прогноз	Відхилення
Обсяг операцій, що оподатковуються ПДВ, грн.	38 704 000	38 704 000	0
Сума податкового зобов'язання, грн.	7 740 800	5 418 560	-2 322 240
Сума податкового кредиту, грн.	4 663 947	4 663 947	0
Сума ПДВ, сплачена до бюджету, грн.	3 076 853	754 613	-2 322 240
Чистий прибуток, грн.	837 000	3 159 240	2 322 240
Рентабельність, %	1,6	6,1	+4,5

Вважатимемо, що обсяг виробництва, реалізації та ціни залишаться на тому ж рівні, тоді обсяг оподатковуваних операцій підприємства залишиться в розмірі 38,7 млн. грн. При ставці 20% сума податкового зобов'язання за рік склала 7,7 млн. грн., а при ставці 14% складе 5,4 млн. грн.

Обсяги закупки товарно-матеріальних цінностей, а відповідно, і суму податкового кредиту вважатимемо незмінною – 4,7 млн. грн. За цих умов сума ПДВ, сплачена до бюджету знизиться з 3,077 млн. грн. до 0,755 млн. грн., тобто на 2,3 млн. грн. За припущення, що на цю суму збільшиться чистий прибуток підприємства, рентабельність зросте з 1,6% до 6,1%. Тобто, зниження ставки ПДВ з 20 до 14% призведе до суттєвого покращення фінансових результатів досліджуваного підприємства.

Висновки

Агропромисловий комплекс є основою економіки України. Він потребує державної підтримки через пільгове оподаткування. Практика застосування знижених ставок ПДВ є загальноприйнятою в країнах Європейського союзу і спрямована на забезпечення доступності продуктів харчування. У відповідності до статті 98 Директиви Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість, держави-члени ЄС можуть застосовувати одну або дві знижених ставки.

Верховною Радою України розглядалися різні законопроекти щодо впровадження пільгових ставок ПДВ. 17 грудня 2020 року один з них (№3656) був прийнятий. Його впровадження має покращити фінансовий стан сільськогосподарських підприємств та скоротити обсяги ухилення від оподаткування. Негативними наслідками можуть бути погіршення фінансового стану переробних підприємств та ускладнення податкового адміністрування.

За результатами проведеного в роботі прогнозування наслідків зниження ставки ПДВ на сільськогосподарську продукцію встановлено, що сплачена ДПДГ "Відродження" сума ПДВ за рік зменшиться з 3,077 млн. грн. до 0,755 млн. грн., тобто на 2,3 млн. грн., а рентабельність зросте з 1,6% до 6,1%. Тобто, зниження ставки ПДВ з 20 до 14% призведе до суттєвого покращення фінансових результатів досліджуваного підприємства.

Список використаних джерел

1. Косторной С. В. Особливості нарахування податку на додану вартість у сільськогосподарських підприємствах. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс". 2013. №1(21), том 1. С. 274-282.
2. Косторной С. В. Проблеми нарахування ПДВ сільськогосподарськими підприємствами у 2016 році. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс". 2016. №2(31). С. 135-138.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 02.02.2021)
4. VAT rates applied in the member states of the European Union : Situation at 1st January 2020 / European Commission, 2020. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/eu-vat-rules-topic/vat-rates_en (дата звернення: 02.02.2021)
5. Council Directive 112/2006/EC of 28 November 2006 on the common system of VAT. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32006L0112> (дата звернення: 02.02.2021)
6. Проект Закону № 3656 від 15.06.2020 "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції". URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69140 (дата звернення: 02.02.2021)